

völgye. Substr. granit. 1300 m. t. sz. f. m. ster.; 1908. VII. 8. (GYÖRFFY).

34. *Ptilidium pulcherrimum* (WEB.) HAMPE — Magas-Tátra: Barlangliget környékén. 700 m. t. sz. f. m.; 1907. VII. 11. (GYÖRFFY). — Erdély: Vlegyásza-hegység. 1500—1700 m. t. sz. f. m.; c. per. 1902. IX. 10. (GYÖRFFY). — Galiczia: Pienninek, Koronahegy. Körülbelül 1500 m. t. sz. f. m.; 1902. VIII. 15. (GREISER M.).

35. *Diplophyllum albicans* (L.) DUM. — Erdély: Vlegyásza-hegység. 1700 m. t. sz. f. m.; c. per. 1901. VI. 11. (GYÖRFFY).

36. *Diplophyllum taxifolium* (WAHLENB.) DUM. — Magas-Tátra: Trümental=Omladék-völgyben a Jég-tó partján. 1935 m. t. sz. f. m.; ster. 1908. VII. 24. (GYÖRFFY).

37. *Scapania curta* (MART.) DUM. — var. *rosacea* (CORDA) CARRINGT. Erdély: Vlegyásza-hegység 1500—1600 m. t. sz. f. m.; pl. ♂ 1901. VI. 11. (GYÖRFFY).

38. *Scapania uliginosa* (Sw.) DUM. — Magas-Tátra: Trümental, a Jég-tó közelségében. Substr. granit. 1800—1900 m. t. sz. f. m.; ster. 1908. VII. 24. (GYÖRFFY). — Magas-Tátra: Fehérvíz-völgye, Substr. granit. 1200—1300 m. t. sz. f. m.; ster. 1908. VIII. 6. (GYÖRFFY).

39. *Scapania undulata* (L.) DUM. — Magas-Tátra: Fehérvíz-völgye, Substr. granit. Körülbelül 1200—1300 m. t. sz. f. m.; 1908. VII. 8. (GYÖRFFY). — Magas-Tátra: Trümental=Omladék-völgy. Substr. granit. 1600—1700 m. t. sz. f. m.; ster. 1908. VII. 24. (GYÖRFFY). — Magas-Tátra: a Tölcsér-tó vidékén a «Koethe forrás» közelében. Substr. granit. 1800 m. t. sz. f. m.; ster. 1907. VII. 24. (GYÖRFFY).

40. *Madrothea laevigata* (SCHRAD.) DUM. — Erdély: Kolozsvár vidéke a Hideg-Szamos-völgyben; 1905. VII. 11. (GYÖRFFY).

41. *Frullania dilatata* (L.) DUM. — Erdély: Topánfalva mellett a «Podur» erdőben c. fr.; 1902. V. 9. (GYÖRFFY).

42. *Frullania Tamarisei* (L.) DUM. — Erdély: Aranyos-völgye Vidaly és Offenbánya közt; 1902. V. 11. (GYÖRFFY).

Wien, 1908. decz. hó 28-án.

A *Trifolium Lupinaster* L. felfedezése Magyarországon.

Ueber die Entdeckung von *Trifolium Lupinaster* L. in Ungarn.

Irta: }
Von: } Hulják János (Pereczesbánya).

Az 1908. évi augusztus első napjaiban egy rég tervezett botanikai kirándulást valósítottam meg. Így 1-én Turóczmegyében, a Blatnica melletti gyönyörű szépségű Gagyeri-völgyben, 2-án a

Mosóc felé néző s növénytani szempontból igen érdekes «Tlsta» hegyen botanizáltam. Innen utamat Liptóba vettem, hogy a Liptó-ujvártól látható s Bobróc határában levő gyönyörű szakadéku mészhegyekbe és környékükre tegyek 1—2 napos kirándulást, melyek még a pünkösdi ünnepek alatt, midőn a «Rackova» völgyben botanizáltam, keltették fel bennem érdekességeket.

Liptó-Szent-Miklóson kiszállva Nagybobróc és Jalóc falvakon keresztülmenve, mintegy 3 órai gyaloglás után a völgy elején lévő erdőöri lakhoz értem, hol kedvetlenül tértem be éjjeli szállásra, mert eső esett, s szabad időm rövid lévén, nagyon sajnáltam volna, ha a kedvezőtlen időjárás miatt le kellett volna e kirándulásomról mondanom, melynek első napját a Liptói-havasok «Banikov vrch» nevű hegyének és környékének kikutatására kívántam fordítani.

A Liptói-havasok a Kralován melletti Siphegynél veszik kezdetüket; innen a nyugatról kelet felé erősen kanyargó főgerincz-ezel a felső Tycha-völgy fölötti Lilljove hágóig huzódnak, mely a Magas-Tátrától választja el őket. Nyugati részüket mészkő alkotja; keleti részükben a gránit s a gneisz uralkodik fiatalabb korú üledékekkel borítva. Magasságuknál fogva hazánk legjelentékenyebb hegységei közé tartozniak, sokban hasonlítanak a Magas-Tátrához de abban térnek el, hogy gerinczei szélesebbek, kevésbé szaggattottak, nem oly meredek, könnyebben mászhatók, völgyei tágabbak, a völgyek oldalait dús legelők borítják, éghajlata is valamivel enyhébb a Tátráénál.

Aug. hó 4-én reggel a hajnali órákban esős időre ébredtem. Reggel 6 óráig vártam az idő javulására, mely végre annyira tűrhetővé vált, hogy útnak indulhattam a «Banikov vrch» felé. Utam eleinte a rohanó Jalovec patak mentén vezetett felfelé, hol fenyvessel borított erdőirtással váltakozva kísért. Az út fölötti szakadékos helyeken s az erdő szélein a következőket láttam:

Scabiosa lucida VILL.
Filago arvensis L.
Leontodon autumnalis L.
Solidago Virga aurea L.
Chrysanthemum rotundifolium
 W. K.
Delphinium intermedium AJT.
Galium Schultesii VEST.
Hypochaeris uniflora VILL.
Phyteuma orbiculare L.
Chrysanthemum atratum GAUD.
 (non JACQU.)

Hieracium bifidum KR.
Pimpinella Saxifraga L.
Viola tricolor L.
Hieracium Pilosella L.
Campanula patula L.
Agrostis vulgaris WITH.
Gnaphalium dioicum L.
Campanula persicifolia L.
Galium verum L.

A patak mentén *Salix*-ok, *Sambucus racemosa* L., *Sorbus Aucuparia* L., *Petasites officinalis* MICH., a fenyők alján *Chaerophyllum aromaticum* L., *Valeriana sambucifolia* MIK., *Aconitum Cammarum*

JACQU., *Crepis paludosa* MNCH., *Spiraea Ulmaria* L., *Melandryum dioicum* (L.) volt.

Feljebb a Hlubokov patak melletti út mentén haladtam, melynek elején az út fölött emelkedő gránit szikla falát *Campanula Kladniana* SCHUR., *Valeriana tripteris* L., *Listera cordata* R. BR., *Hieracium atratum* FRIES., *Senecio subalpinus* KOCH díszítette.

Tovább menve, utam a patak medrében vezetett, mely néhol nehezen járható; a törpe fenyő között *Cynosurus cristatus* L., *Campanula napuligera* SCHUR., *Chrysanthemum rotundifolium* W. K., *Arabis Halleri* L., *Chrysanthemum rotundifolium* W. K. f. *ramosum* FRITZ. ILS., *Scrophularia nodosa* L., *Epilobium roseum* SCHREB.-fajokat gyűjtöttem; egy kivágott fenyő galyai között hatalmasan kifejlődött *Campanula persicifolia* L. pár példánya díszlett. Az alkalmatlan időjárás már-már lehetetlenné tette utam további folytatását, pihenőt kellett tartanom s a gyűjtéskor használt viaszkos-vászon segítségével rögtönzött menhely alatt óvtam meg magam a zúgó esőtől.

Ezután viaszkos-vásznamon a karnak megfelelő két helyen lyukat vágtam ki, melyet így magamra ölthettem, összekötözve elég jól megvédett a szünni kezdő esőtől. Nagy ködben egy kicsit ázva úgy ahogy, elég bajjal folytathattam utamat, most már a «Banikov vrch és Ráosztoka» közötti völgyben folyó forrás vize mentén felfelé, mely sok viszontagsággal járó utamat végre is nem remélt siker jutalmazta.

A «Banikov vrch» felé a patak mentén:

Heliosperma quadrifidum (L.).

Cardamine Opizii PRESL

Gnaphalium supinum L.

Agrostis alba L.

Saxifraga aizoides L.

Sedum alpestre VILL.

Rhodolia rosea L.

voltak az érdekesebbek.

Thymus alpestris TAUSCH.

Oxyria digyna CAMPD.

Bartsia alpina L.

Agrostis rupestris ALL.

Juncus trifidus L.

« *uniflorus* TAUSCH

Carex sempervirens VILL.

A gyűjtötték eltevése után egy kis pihenőt tartottam, a helyszínen még *Veronica alpina* L. és *Arabis neglecta* SCHULT.-t gyűjtöttem. Már indulóban voltam az oszladozó ködben, midőn a forrásvíz medrének mintegy 1½ méter magas füves partján egy fehér-rózsaszín árnyalatú virágzó kis növényke tűnt fel, melyet egy kis kapaszkodás után *Carex sempervirens*, *Bartsia alpina* és *Potentilla aurea*-val meggyűjtöttem, nem sejtve, hogy e növény a *Trifolium Lupinaster* L., mely mint később kitudt, a sok nehézséggel járó utamnak legszebb eredménye lett.

A *T. Lupinaster* L. növényföldrajzi elterjedésének középpontja Szibériában, Oroszországban és Poroszországban van. Érdekes, hogy e növényt eddig a Kárpátok hegylánczának csak a legészakibb és legkeletibb részén találták meg. BRANDZA ugyanis 1890-ben a román

határon a Kézdivásárhelytől keletre eső «Nemira» (Nemere) hegy subalpinus legelőin fedezte fel *Vaccinium* bozótok között, mintegy 1500 m. t. sz. f. magasságban. A növénynek *Vaccinium Myrtillus*-sal való társulását ASCH. és GR. is említik.

A Liptóban gyűjtött *T. Lupinaster* virága fehér, a szirmok esücsén halvány rózsaszínű árnyalattal, mely szín szárítva, halvány kénsárga színűvé változik. Színe miatt a var. *albiflorum* SER. ap. DC. Prodr. II. 1825: 204-nek kell tartanunk, melyet fehér virágúnak írt le ellentétben a tőfaj pirosszínű virágjával.

Már LINNÉ is említ egy fehér virágú varietást (*Lupinaster floribus albis* stb. AMM. ruth. 109. sz. 144.) a Hortus Upsaliensis (1748) 233 oldalán, melyet későbbben a Spec. pl. első kiadásának 766. oldalán a typushoz von. LEDEBOUR a Flora Rossicájában (I. 1842: 552) szintén nevet ad a halvány virágú válfajnak (*L. albiflorum* «floribus albidis, foliis angustioribus, germine subquadriovulatio») melynek diagnózisa jobban megfelel a mi növényünknek, bár leírása 17 évvel fiatalabb a SERINGE-énél. ASCHERSON és GRAEBNER Syn.: VI. 517 old. található megjegyzése szerint a fehérvirágú válfaj virágja csak szárításkor veszi fel a sárgás színt, s ha ez így van, akkor a var. *albiflorum* SER.-nak feltétlen prioritása van a LEDEBOUR adta név előtt.

A teljesen kiásott példányoknál úgy a typus mint a válfaj gyökerén orsóalakúan megvastagodott koloncok láthatók, mely bélyeget BRANDZA nem ismerte, s ennek alapján növényét mint *T. romanicum*-ot különböztette meg. (Ann. Acad. Roman. Ser. XXV. 1903 p. 153 tab. 1.) A *T. Romanicum* u. i. mint már DEGEN (M. B. L. III. 1904: 62) kimutatta, nem különbözik a *T. Lupinaster* L. halvány virágú válfajától s nem különbözik ennél fogva liptói növényünkétől sem.

A mi e növény termését illeti ASCH. és GR. szerint ez 4–6 magvú szokott lenni, ami növényünket 5 magvúnak láttam. Ezt azért említem meg, mert LEDEB. i. h. szerint a halvány virágú válfaj termése «subquadriovulatus» a pirosé «subocto-ovulatus» a mi a virág színe mellett elég jó megkülönböztető bélyeg volna, ha e két válfaj geographiailag is elkülönített helyeken teremne. Amde minden jel arra mutat, hogy ilyen geographiai elhatároltság nem létezik, legalább is nem létezik e növény elterjedésének a centrumában. A Kárpátokban azonban eddig tudtommal csakis a halvány virágú válfaját találták. Az orosz akadémia kiadta «Herbarium Florae Rossicae» 1320 b és 1321 a sz. a. schedája szerint a levélkék szélessége szerint egy forma *latifolia* LITW.-ot s egy f. *angustifolia* LITW.-ot lehet megkülönböztetni, mely utóbbi nyugotibb elterjedésű (Közép- és Nyugat-Oroszország). A mi növényünk is ez utóbbinak felel meg, de a két alak között a különbség rendkívül csekély, megkülönböztetéseket még megnehezíti az a körülmény, hogy közbeeső alakok is vannak. (p. o. a Herb. Flor. Ross. 1322. sz. a. kiadott urali példák.

A *T. Lupinaster*-t mintegy 1200—1250 m. magasságban gyűjtöttem. Feljebb meredek lejtőn szakad a forrás vize, a nehezen járható füves sziklapadokon a következőket gyűjtöttem:

Pedicularis carpathica ANDRAE
Geranium silvaticum L.
Geum rivale L.
Gentiana lutea L.
Hypochaeris uniflora VILL.
Phyteuma orbiculare L.
Aster Bellidiastrum (L.) SCOP.
Salix silesiaca WILLD.
Carex leporina L.

Linum extraaxillare KIT.
Tofieldia calyculata (L.) WAHLB.
Carex Oederi EHRH.
Doronicum austriacum JACQ.
Ranunculus platanifolius L.
Adenostyles Alliariae (GOUAN.)
 KERN.
Mulgedium alpinum (L.) LESS.
Carex atrata L.
Hieracium atratum FRIES.

Trifolium Lupinaster-t is, valószínűleg elég bőven terem ott.

Mintegy 1600—1700 m. magasságban, a «Banikov vrch» oldalát terjedelmes füves térség borítja, gránit sziklás, gyeses szakadékos helyén *Antennaria dioica* (L.) GÄRTN., *Hieracium atratum* FRIES., *Geum montanum* L., *Aira caespitosa* v. *alpina* (L.), *Chrysanthemum alpinum* L., *Leontodon clavatus* SAG. SCHN.-t gyűjtöttem. Innen a kedvezőtlen időjárástól kényszerítve visszatértem, az erdőőri lakhoz, a honnan másnap a hajnali órákban igen kedvező időben, a völgy jobboldali hegy oldalába a «Cervenec», «Babki», «Sivý vrch», «Biela skala» nevű mészhegyekbe tettem eredményes kirándulást; ezen utamról azonban egy más dolgot keretében fogok beszámolni.

Kedves kötelességem, mély hálámat kifejezni DR. DEGEN ÁRPÁD úrnak, midőn a Liptói havasok érdekességére, még a pünkösti ünnepek alatt tett közös kirándulás alkalmával lett figyelmessé, s azon szíveségeért, hogy e dolgozathoz szükséges útbaigazitásokkal támogatott, s a gyűjtött anyagot meghatározta; továbbá THAISZ LAJOS úrnak, ki először határozta meg a nekem is feltűnt növényt *T. L.*-nek, midőn Kassán át hazafelé utaztam, s a gyűjtött anyagot az intézetben volt szíves szépen megszáráztatni, mely szíveségeért ez uton is köszönetet mondok.

Der Verf. berichtet in diesem Artikel über das Vorkommen von *Trifolium Lupinaster* L. in Ungarn, welches er am 4. Aug. 1908 in den Liptauer Karpathen u. zw. im Bobrócer Tale an den Abhängen der «Banikov Vrch» ober Liptó-Szent-Miklós in einer Seehöhe von ungefähr 1200—1250 m. entdeckt hat.

Die dort gesammelte Pflanze entspricht der Var. *albiflorum* Ser. ap. DC. Prodr. II. (1825): 204 (*T. romanicum* Brandza).

Diese Pflanze wurde im Karpathengebirgszuge zuerst von BRANDZA in östlichsten Teile auf dem Berg Nemira östlich von

Kézdi-Vásárhely an der siebenbürgisch-rumänischen Grenze, doch auf rumänischen Boden entdeckt: der Liptauer Standort ist der erste auf ungarischem Gebiete.

Apró közlemények Magyarország flórájához.

Adnotationes parvulae ad Floram Hungariae.

Irta: } Dr. Simonkai Lajos.
Auctore: }

IV. *Nonnea atra* Griseb.

A «Növénytani Közlemények» II. (1903) 17. etc. lapjain közlöttem immár, hogy a *N. atra* GRISEB. hazánkban Budaörs mellett a Csikihegyek déli meleg lejtőin, egy kis területen, typusos példányokban díszlik. E folyó év (1908) május 3-án Esztergom-Dorog környékén a Csurgóhegy déli, félig-meddig homokos, füves lejtőit meglátogatván, rendkívüli meglepetésben volt részem akkor, amidőn ott az első *Nonnea*-kat megláttam. Ezek megannyijában a *N. atra* GRISEB.-ot ösmertem fel. Tovább haladva e hegy legelős lejtőin, elbámultam azon, hogy e hegyen milliószámra díszlik ez a *Nonnea* és pedig egészen tisztán, minden más *Nonnea*-faj nélkül. Vannak azonban itt is hosszabb szőrözetű (f. *villosa*) és rövidebb szőrözetű (f. *breviusvestita*) alakjai, épen úgy, mint a Csiki hegyeken. JÁVORKA barátom közlése szerint, ekkorig tévesen «*Nonnea pulla*»-nak tartották e növényt az esztergomi botanikusok.

V. *Bupleurum sparsum* (affine $\times$ *junceum*) Simk. [*B. affine* v. *sparsum* SIMK. in Természetr. füzetek 1885. p. 343.]. Böven tenyészett 1877. júl. 7-én Tokaj hegyének szőlői közt, mély utak sánczain és bokros mellékein. Bizonytal manap is honos ott, mert igen szapora növény.

VI. *Quercus adriatica* Simk.

Sempervirens. *Folii*s aut ellipticis acutis integrisque, aut vario modo obovatis, elliptico- (plus-minus) late ovatis. (6—11 cm. longis, 3—7 cm. latis), evanide grosseque, plus-minus sinuato-dentatis, superne nitenti intense-viridibus denique glabrescentibus, subtus aut nitide glabratis aut subcanescenti pubescentibus tumque pallidioribus: *petiolis* circiter 1 cm. longis, sat crassis dense pubescentibus aut serius paullo calvescentibus. *Cortice* ramorum adultorum decalvatorum nigra, laeviuscula, non suberosa. *Fructibus* in pedunculo 3—5 mm. longo solitariis aut binis; *cupularum* squamis illis *Quercus Suberis* L. similibus: nempe *squamis superioribus* laxiusculis, *appendice appplanata* patulis vel squarrose *patulis*, quam inferiores *longioribus*, *appendiculo* plerumque rufescente. His ex notis diagnosticis stirpis haec *adriatica*, in rupibus calcareis praeruptis vallis *Recsinae* ad *Fiume*, nempe loco «Zakalj», meridiem versus sitis (100—150 met. s. m.), similibus in locis ad confines *Istriae*

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1909

Band/Volume: [8](#)

Autor(en)/Author(s): Huljak Janos

Artikel/Article: [A Trifolium Lupinaster L. felfedezése Magyarországon.
Ueber die Entdeckung von Trifolium Lupinaster L. in Ungarn. 33-38](#)